

SANTA OLIVA DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS, SEGONS L'ARXIU PARROQUIAL (ESTUDI DEL PERÍODE 1630-1670)

JOAN LATORRE I SOLÉ

Durant els anys centrals del segle XVII Catalunya es va veure afectada per l'anomenada Guerra dels Segadors. Santa Oliva, tot i ser un petit poble de la plana baixpenedesenca, també va haver de patir els efectes de les armes. En aquest treball s'estudia la quarantena d'anys que comprèn els que són pròpiament de conflicte bèl·lic i els immediatament anteriors i posteriors. La informació, ens la proporcionen els apunts de set vicaris de la parròquia.

Es descriu i s'analitza el terme municipal i els límits parroquials, la configuració del nucli urbà, el paisatge i els conreus, etc.

En segon lloc es presenten, per ordre cronològic, els fets que van succeir entre 1630 i 1670 i es fan les interpretacions necessàries.

Finalment, s'estudia en profunditat el comportament i l'evolució de la població local durant aquella etapa. Es té en compte els baptismes, les defuncions i els matrimonis, les epidèmies cícliques, els immigrants occitans, el creixement vegetatiu i el real. També s'inclouen uns apunts d'economia.

SANTA OLIVA DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS, SEGONS L'ARXIU PARROQUIAL (ESTUDI DEL PERÍODE 1630-1670)

INTRODUCCIÓ

Santa Oliva va viure, amb més o menys patiments, com la resta de pobles del nostre país, les conseqüències de l'anomenada Guerra dels Segadors. D'aquest conflicte, que s'emmarca dins d'un de més gran, d'abast continental, la Guerra dels Trenta Anys, ens ha quedat constància d'alguns fets que ara passarem a comentar. Per això hem revisat tota la documentació que d'aquest període es conserva a l'arxiu de la parròquia de Santa Oliva. Hem d'advertir, però, tal com es pot apreciar pel títol d'aquest treball, que no ens hem limitat a investigar exclusivament els anys en què hi va haver els enfrontaments armats, sinó que s'ha ampliat la recerca a l'època immediatament anterior i posterior. Amb això hem pretès contextualitzar aquesta guerra, per obtenir-ne una visió més de conjunt.

Durant aquell temps la parròquia de Santa Oliva fou regida per set sacerdots diferents: Antoni Carbonell (1623-1634), Julià Miquel (1634-1636), Cosme Sala (1637-1642), Pacià Ferrer (1642), Marc Anoll (1643-1648), Macià Serra (1648) i Joan Albornar (1648-1671). Com veurem, alguns d'ells van haver de patir directament els efectes de la guerra.

Finalment, volem deixar constància que, si no hem utilitzat l'arxiu municipal, és perquè aquest no conserva cap document del segle XVII⁽¹⁾.

SANTA OLIVA EN AQUELLA ÈPOCA

Els límits del terme municipal de Santa Oliva eren idèntics als d'avui dia. També incloïen, per tant, l'enclavament de l'Albornar.

On veiem diferències és en els límits parroquials. Aquests coincidien, com en l'actualitat, amb el terme municipal (l'Albornar inclòs), a més de la franja de terreny que hi ha entre el cantó de ponent i la riera de la Bisbal, ja en terme d'Albinyana: on hi ha el molí del Blanquillo, el del Perot i la masia de cal Sereno. Aquesta divisió base que ha arribat fins als nostres dies, ja l'hem trobada documentada al segle XVI. Òbviament, Saïfores no pertanyia a la demarcació eclesiàstica santolivenca, ja que aquest llogaret del municipi de Banyeres del Penedès hi fou incorporat en data relativament recent, durant la segona meitat del segle XIX, al mateix temps que tot el sector sud passava a dependre de la parròquia del Vendrell. Però el que sí que resulta interessant és trobar que la Casa Murada (antiquíssima masia que tan llavors com ara és del terme de Banyeres del Penedès) va pertànyer durant uns anys a la parròquia de Santa Oliva. Així ho hem trobat en nombrosos papers. La primera referència és del 1635 i la darrera del 1648. El motiu d'aquests canvis ens és desconegut.

El paisatge presentava camps de conreu amb capes de bosc abundants, si bé no hi havia grans masses forestals. Ben diferent d'ara. Aquesta visió més verda del terme és la que es desprèn de la lectura d'una bona quantitat de documents de l'època, sobretot contractes de compra-venda, testaments i inventaris particulars. Això no ens ha d'estranyar, ja que al nostre país la romputa massiva de boscos per a ser convertits en terres de conreu no es va produir fins als segles XVIII i XIX.

La població es repartia entre el nucli i algunes masies i molins escampats pel terme. Si ens atrevim a fer una estimació d'habitants, cosa difícil de realitzar com es veurà més endavant, probablement aquests serien entre 70 i 100. Deixem per al darrer apartat l'explicació del càlcul, la seva evolució i altres detalls.

El nucli del poble poc es devia diferenciar del que tenia a l'època medieval. Devia estar centrat al voltant de dos eixos units per la plaça Major: un, el carrer del Castell; l'altre, els carrers de mossèn Antoni Paradís (des de l'actual Ajuntament) i de Torras i Bages (fins al carrer de Roques Baixes a tot estirar). El castell, amb la seva silueta, devia presidir el poble. I ja als afores, a 250 m al sud de les darreres cases de la població, l'església parroquial de Santa Maria.

ELS FETS

Seguint un ordre cronològic, a continuació presentarem els fets dels quals ha quedat testimoni escrit a l'arxiu parroquial. Per a il·lustrar el panorama local, hem utilitzat l'obra de context que a nivell de Catalunya realitzà mossèn Josep Sanabre⁽²⁾. Per tant, qualsevol notícia que es refereixi a un lloc que no sigui Santa Oliva l'hem tret d'aquest llibre. I, al contrari, totes les del poble procedeixen exclusivament dels papers de la parròquia. Com es veurà, es registren 6 morts, a més d'altres situacions violentes de diferents tipus.

Amb anterioritat als fets de 1640 es realitzaren mobilitzacions de soldats catalans per a anar, junt amb els castellans, cap al Rosselló a aturar els exèrcits francesos. A Santa Oliva hem trobat unes actes que parlen de dos homes desplaçats al front.

Acta de l'11-9-1639:

Ego Elisabet borrella uxor Joannis borrel agricultor ville S^a. oliva [...]. Més avall s'especifica: ... per ser lo dit Joa borrell fora a la guerra ...

Acta del 26-10-1639:

Paula juncosa viuda ville S^a. olive [...] en nom y per compte de Joan juncosa son cunyat, lo qual es a la guerra.

La situació canvià de rumb ben aviat. Davant el malestar produït pels abusos que les tropes castellanques cometien, la població catalana respongué amb una revolta el juny de 1640 (Corpus de Sang). Catalunya demanà tot seguit ajuda a França per a defensar-se dels castellans. Catalans i francesos arribaren a un acord, l'octubre de 1640, pel qual aquests darrers aquell mateix mes entraren les seves tropes al nostre país.

Mentrestant Castella prepara la invasió de Catalunya. El 27 de novembre de 1640 s'inicien les accions bèl·liques amb l'atac des de Tortosa a la població veïna de Xerta, al mateix Baix Ebre. El 24 de desembre el marquès de los Vélez entra a Tarragona amb el seu exèrcit, sense cap oposició per part del que comanda el general francès Espenan. Des d'aquesta data fins al 31 de desembre descansen pels voltants d'aquesta ciutat. Llavors emprengueren la marxa cap al Penedès, amb l'objectiu de conquerir Barcelona.

Precisament l'endemà, primer dia de l'any 1641, són a Santa Oliva. Així consta al llibre d'òbits, que, per les circumstàncies en què es devia produir l'òbit a què fem referència, no es va anotar fins al cap de 13 mesos:

Obit de Pera estela del pnt lloch o vila de S^a. oliva bisbat de baz^a. lo qual es mort, o sejudicatal [?] per averlo pres los castellans quant foren en dit lloch q. fou al primer de janer de mil sis sens coranta y hu any del S^{or} y may se ha sabut de ell ni [?] aparagaut per so se li fa en la pnt Iglesia de n^{ra} sor^a del Priorat de S^a. oliva lo enterro y cos pnt per repos y sufragi per la sua anima. Vuy als deu de faber any del s^{or} mil sis sens coranta y dos [...].

La confirmació de la desaparició i suposada mort ve donada per una anotació de tràmit habitual a l'època, escrita al marge al cap de quasi quatre anys de la redacció de la partida i cinc de la desaparició: "Es definit lo pnt obit de pera estela en la cort del S^{or}. daga de Vila francha a 2 de desembre de 1645 - ha pagat mo.march Anoll p^{re}. vicari de S^{ma}. oliva 1 sou 8 diners."

El 8 de gener de 1641 els castellans van arribar a Sant Sadurní d'Anoia i el dia 21 prenien Martorell. Davant la situació desesperada, els catalans suplicaren novament ajuda als veïns del nord. Aquests darrers —no ho hem dit— havien comès un acte de traïció un mes abans en pactar prèviament amb el marquès de los Vélez la retirada de Tarragona sense oposar resistència. Ara els francesos acceptaven socórrer Catalunya a canvi que aquesta es convertís en República sota el seu protectorat. O sia, si es posava sota l'obediència del rei veí. Mercès a aquesta maniobra d'última hora, el dia 26 de gener un exèrcit franco-català comandat pel general Plessis-Besançon aturava els castellans a la batalla de Montjuïc, a la falda d'aquesta muntanya.

Aquell mateix dia les coses devien anar malament per Santa Oliva, ja que el vicari s'hagué d'amagar davant la presència de les tropes enemigues; l'endemà, però, ja tornava a ser al poble:

Obit de Maria arans muller de frañ arans pages de Sancta oliva bisbat de baz^a filla llegal i natural dels q. Joan bover y de maria bover sa muller tambe pagesos de S^a. oliva, la qual mori als vint y sis del mes de Jener del any mil sis sens coranta y hu en son lliit de part que pari dos criaturas y no rebe ningunt Sagrament per esser fora lo regim per ocasio dels soldats. Als vint y set de dit mes y any fou enterrada y al seu cos Eccl^a sepultura es donada per mi Cosma Sala p.^e en lo fossar o carner de sos pares en la pnt Iglesia [...].

Durant els segles XVII i XVIII, com a mínim, les reunions del Consell de la Universitat de Santa Oliva es realitzaven a l'interior del castell.

Arxiu Xavier Virella, 1980.

Els castellans, davant la derrota a les portes de Barcelona, es retiraren cap a Tarragona, on entraren el 3 de febrer de 1641. Mentrestant, les tropes franceses penetraven massivament a Catalunya. Ja des d'aquest any i fins al final de la guerra els catalans van manifestant cada cop més el seu descontentament pel tracte que reben de l'exèrcit dels seus aliats. I és que els soldats del rei "protector" cometen tota mena d'abusos pels pobles per on passen (robatoris, sacrilegis, destrosses, violacions, etc.).

A finals de 1641 els castellans inicien un nou atac des de Tarragona, on s'havia establert el front. El 7 de gener de 1642 el Vendrell va patir un duríssim atac. Dos dies abans a Santa Oliva trobem una mort per arma de foc el tret de la qual, tot i que no es diu, hem de suposar que provenia d'un soldat de Castella:

Obit de Antoný Fontanals sotballa de S^a. oliva y pages lo qual morí als sinch del mes de Janer any del Sör mil sis sents coranta y dos ab mort desestrada⁽⁹⁾ entrada de la nit per raho de una escopetada que li tiraren en sa casa en la entrada per la qual resta mort sens confessar ni rebre altra sacrament de s^a. mare Iglesia y sens fer testament.

L'atac al Vendrell es repetí a principis de febrer. Pel març, el Penedès rep novament la visita de l'enemic, però aquest és derrotat a finals del mateix mes entre la Granada i Pacs. I encara el 18 de maig de 1642 la vila del Vendrell era tornada a assaltar, fet que va commoure tota la comarca.

Des de la segona meitat de 1642 i durant uns quants anys, l'escenari bèl·lic principal es traslladà a altres sectors de Catalunya, sobretot (segons el període) als voltants de Lleida i del Rosselló. Encara, però, el 6 de novembre de 1642 trobem un inventari dels béns d'un particular que està encapçalat pel següent text:

Die 6 mensis 9^{bris} ano anativitate doⁿⁱ 1642 — Los onorables Pera oliveña Pages abitant en sⁱ. quinti, jaume miquel del arbo y gabriel Sonet pages de s^a. oliva y isabet castellvi en sagones nupsias. Los dits com acuradors y mermassors del ultim y derrer testament del q^o. Joan borrell pages de la parroquia de santa oliva. Los dits curadors y mermassors pera major seguretat y descarech dels dits peraque major conste lo daný han fet y perpetrat los soldats castellans en los bens mobles tenian los dits curadors encomenats y recondits en la propia casa del dit difunt y peraque conste de tot lo que los dits soldats an fet malbe y furtat se torne a Rebre inventari de

nou de tot lo que de present se troba en la dita casa de dit difunt lo qual inventari se es pres en presensia y asistencia del sr. batlle [...]. (Segueix la relació detallada dels béns del difunt.)

Al llibre de defuncions consta que la mort del propietari de la casa va ser el 2 de maig de 1640, dos anys i mig abans de la redacció d'aquest text, i amb anterioritat fins i tot al mateix Corpus de Sang. Com que no s'ha conservat el primer inventari que, segons el text, es dedueix que va existir, no tenim certesa de quan es van fer la destrossa i el robatori, ni tampoc de quina magnitud van tenir. Ja que l'exèrcit castellà va estar a Santa Oliva en dos períodes diferents (gener de 1641 i gener-maig de 1642), hem de suposar, per proximitat temporal, que l'incident es va produir a la segona tongada. Amb tot, no deixa de sorprendre que es tardés un mínim de sis mesos, el que va de maig a novembre de 1642, per a fer un nou inventari (potser hi va haver una altra incursió no documentada l'estiu o la tardor d'aquell mateix any?).

Va passant el temps. Les tropes castellanques continuen estacionades a Tarragona. Malgrat que es registren algunes petites incursions pel Penedès (a mitjan de 1643 i a principis de 1645), sembla que aquestes no tingueren gran violència ni un sentit clar d'ofensiva. Més aviat fa la impressió que a la nostra comarca els exèrcits es dedicaven a mirar-se els uns als altres. En canvi, Lleida s'enduia el fort de les batalles. Per tant, no és d'estranyar que entre els anys 1643 i 1645 a Santa Oliva no hi hagi constància de qüestions relacionades amb la guerra.

Durant l'estiu de 1646 Castella ja es feia notar una mica més pel Penedès. Algun cop, fins i tot va arribar a Vilafranca. Llavors és quan es produeix la tercera defunció a Santa Oliva.

Obit de Guillem [en blanc] frances mort de una scopetada de un castella de repente es enterrat als 2 de Juliol 1646 en lo sementiri de Na. Sra. del priorat de S^{ra}. oliva en la tarda per mi March Anoll pre regint la cura de dita parroquia dia y any sobredit.

Ens queda el dubte de saber si aquest francès era un membre regular de l'exèrcit que actuava juntament amb Catalunya, o bé es tractava d'un emigrat resident a Santa Oliva, com era el cas d'alguns habitants del poble en aquell segle. Sospitem més aviat que la segona possibilitat és la més encertada. Si fos un soldat, seria lògic que se n'hagués deixat constància. En canvi, és raonable que a un habitant de nacionalitat estrangera no se li conegui el cognom per dificultat de

pronúncia (sovint, als pobles, avui dia, la gent desconeix el cognom dels propis del país que són veïns de tota la vida, i només se'ls distingeix pel nom de l'individu i el renom de la casa on viuen). Cal descartar que el mot "frances" sigui cognom (Francesc), ja que l'espai en blanc li confereix la qualitat de qualificatiu d'origen.

Entrem al 1647. El febrer d'aquell any, una incursió destrueix el castell d'Aiguaviva. I durant el mes de juny es produeixen esdeveniments a Santa Oliva i als seus voltants. El dia 1-6-1647 Joan Nogué, que viu a la Casa Murada, llavors terme de Banyeres del Penedès i parròquia de Santa Oliva, inicia el seu testament amb les següents paraules: "Jo Joan nogue franchises de Cerda fill de arnau nogue y de domenyà de Balen [...] (?) del regne de fransa estant ab perill de mori de una coltallada⁽⁴⁾ dels castellans en lo cap [...]». A l'arxiu no consta la seva mort.

Dotze dies més tard es viu una jornada tràgica en la qual moren els tres individus que falten per completar la llista del total de sis que havíem anunciat. Les tres partides de defunció són anotades seguides al llibre corresponent. Un va morir fora del terme de Santa Oliva, però va ser enterrat aquí pel fet de ser-ne habitant.⁽⁵⁾ Els altres eren germans. Observi's també que el vicari no hi és i hi ha problemes per a fer-ne venir d'altres (han fugit alguns capellans de la comarca per por dels soldats?):

Obit de Jaume sonet de S^{ra}. Oliva Bisbat de Bar. es mort de mort desestrada de una scopetada en (?) la sagada⁽⁶⁾ de casa de canyis dels Guanechs parroquia de Banyeras⁽⁷⁾ cens fer ordre de christia es en terrat en lo fosar del priorat de n^a S^{ra} de S^a. oliva en la tarda cens negun sacerdot p no trobarse en dita parroquia als 13 de Juny de 1647 las honras del dit se faran p mes spay quant y aura commoditat de poder fer vanir altres sacerdots.

Obit de Jaume Albornar fadri de Sta oliva Bisbat de Bar. es mort de mort desestrada de castellans de una scopatada en lo (?) de S^a oliva fugint a la villa sens fer ordre de christia. es enterrat en la Iglesia del priorat de n^a S^a de S^a oliva en la tarda ses y ningun saserdot p no trobarse en dita parrochia als 13 de Juny de 1647 los del Dit se faran p mes espay quant y aura commoditat de poder fer vanir altrás sacerdots.

Obit de Antoni Albornar fadri de la vila de Sta oliva Bisbat de Bar. es mort de mort desestrada de castellans mort sens fer orde de christia p no ser a la vila lo curat y es enterrat en la Iglesia de S^a Oliva del priorat de n^a. Sr^a als 14 de Juny 1647 p mi March Anoll pre y vicari de dita Iglesia.

L'any següent, el 12 de juliol de 1648, els francocatalans conquere-

*Església parroquial de Santa Maria; en alguna ocasió el vicari es va haver d'escapar per por a possibles represàlies per part de l'exèrcit castellà.
Arxiu Cuyàs, 1960.*

riren Tortosa. Tarragona continuava, més o menys aïllada, en mans dels castellans.

Continuant amb el descontentament dels catalans envers els francesos, en els primers dies de 1649 hi hagué un incident a Llorenç del Penedès, on hi havia les tropes de La Mothe. Un cavaller gavatxo que venia amb el seu seguici fou tirotejat des de les cases en voler entrar dins el poble.

Del 16 d'abril de 1649 és una acta, de la qual es conserva original i còpia, d'una reunió de la Universitat de Santa Oliva. Com que és molt extensa i escrita en llatí, l'hem traduïda al català i només hem transcrit els fragments més interessants, adaptant-los amb una certa llibertat per a la seva millor comprensió:

Jo, Gabriel Borrell, lloctinent del batlle del lloc de Santa Oliva, baronia del Vendrell, diòcesi de Barcelona, Isidre Mainer i Pere Petit, en l'any present i corrent jurats de dit terme i lloc, Magí Vallès, Gabriel Sonet, Jordi Sonet, Joan Borrell, Jacint Ferrer, Antoni Francesc, Gabriel Costa, Jaume Tarisa, Lluís Carbonell, Joan Manader, Antoni Juncosa, Gabriel Buxadors, tots ells particulars i singulars de dit lloc i terme, convocats i congregats per manament meu, dit lloctinent del batlle, en la casa de la Universitat de dit lloc, on per antic s'acostuma a convocar i congregar els qui tenen consell general i que representen la universitat de dit terme i lloc, com a major i més sana part dels particulars i singulars de dit lloc i terme, havent tingut en consideració els absents i impedits i els que no han tingut interès en dita reunió, amb l'autoritat i decret del dit lloctinent del batlle de dit lloc i terme constituïm i ordenem procurador amb administració general, i que pugui instituir procurador o procuradors per a qualsevol plet a qualsevol cùria, tant real com personal, síndic i actor, vós, Francesc Arans, de dit lloc i terme, per a nosaltres i en nom nostre, per a dit terme i en nom seu, comparèixer i ser present davant dels molts il·lustres senyors diputats del general de Catalunya o d'altres persones que tinguin comissió dels esmentats i rebre d'ells memorial que féssim o haguem de fer una taxa perquè dit terme pagui per al batalló que s'ha fet de quinze mil soldats de peu i cinquanta de cavalleria per a defensar la present província, i acordar i proveir amb ells, o amb altres amb els quals convingui, pagar el que estigui taxat als termes i llocs que d'aquí per vosaltres han de ser reunits i convocats. I sobre això, per a les coses esmentades, qualssevol obligacions, cauteles i seguretats, i qualssevol altres instruments necessaris i convenients, amb renúncia al propi fur dels dits il·lustríssims senyors diputats i la constitució d'aquells béns nostres [...]. I que pugueu presentar juraments d'acord amb el nostre pensament [...], i que es facin cauteles, útils i necessàries, que ens semblin bé, que s'hagin de fer i firmar, es facin,

jurin i requereixin. Respecte a això, jo, Gabriel Borrell, lloctinent del batlle de dit lloc i terme de Santa Oliva, baronia del Vendrell, diòcesi de Barcelona, a fi que l'instrument del present sindicat aconseguixi una major força i una major fermesa, interposem el nostre decret. Fet en el lloc de Santa Oliva, baronia del Vendrell, diòcesi de Barcelona, en el dia setze del mes d'abril de l'any del naixement del Senyor mil sis-cents quaranta-nou [...]. Així jo afegeixo a les notes escrites més amunt la força de la pròpia mà.

Els testimonis són Francesc Canyelles i Antoni Nadal, tots pagesos de dit lloc de Santa Oliva, diòcesi de Barcelona.

En fe de tot això, jo, Joan Albornar, Prevere i Vicari de l'Església Parroquial de Santa Maria del Priorat de Santa Oliva, diòcesi de Barcelona, en comptes del prior i en nom d'ell, per autoritat ordinària notari públic en dit lloc i vila, aquí em subscriu i afegeixo el signe. (A continuació hi ha el signe del vicari Joan Albornar.)

El setembre-octubre de 1649 els castellans de Lleida, ciutat que havia estat aïllada i en les seves mans quasi sempre, van avançar cap a la Conca de Barberà i Valls. Al mateix temps, el seu exèrcit de Tarragona els va anar a trobar, i ambdós exèrcits s'uniren a la comarca de l'Alt Camp. El 3 d'octubre iniciaren conjuntament l'atac del Penedès. El 7 ocuparen el Vendrell, i després prengueren l'Arboç i Calafell. Sembla que els habitants de la zona no hi van oposar resistència. Potser fins i tot en alguns pobles els castellans ja estaven d'acord amb els governants locals. El dia 16 ocupen Vilafranca del Penedès i, per aquelles mateixes dates, a la zona costanera, Sitges i el seu castell. Però no van passar del sector de Sant Sadurní d'Anoia-Martorell. En les següents jornades, després de destruir les muralles de Vilafranca i les defenses de Vilanova de Cubelles (actualment Vilanova i la Geltrú), l'Arboç i el Vendrell, retornen a Tarragona i Lleida l'1 de novembre de 1649.

Continuen les accions bèl·liques. El desembre de 1650 els castellans recuperen Tortosa. Persisteixen les queixes dels naturals del país pel tracte que reben dels seus socis.

El 28 de juliol de 1651 comença des de Valls l'atac definitiu a Barcelona, passant, lògicament, i per darrera i enèsima vegada, per la nostra comarca. El setge de Barcelona durà des de l'agost de 1651 fins a l'octubre de 1652. Després de 12 mesos la ciutat capitulava, i els francesos es retiraven al seu país.

Entre 1653 i 1658 els francesos intentaren de nou, en diverses ocasions, invadir Catalunya i dominar-la. Diverses vegades van ocupar les comarques del nord. Tot es va acabar amb la signatura del Tractat dels Pirineus el 1659, en el qual se cedeix a França el Rosselló, el Conflent, el Vallespir i part de la Cerdanya.

Amb tot, la tranquil·litat no estava completament garantida. Per això no ens ha d'estranyar que, segons una acta, el 27 de maig de 1663, es reuneixi el Consell de la Universitat de Santa Oliva i s'acordi donar "voluntàriament" 30 lliures, pagadores en 3 anys, per a les obres de fortificació de les fronteres. Com a detall interessant, veiem que la reunió es fa dins l'església del castell: així ho hem trobat també en moltes assemblees d'aquest organisme que es fan al llarg del segle XVII i fins al final del XVIII (de vegades s'especifica que aquest costum ve de temps antics).

Die 27 mensis Maÿ in loco S^{te}. Olive. Convocat y congregat lo consel ordinari de la Universitat del loch de Sta. olive dins la Iglesia del castel ahont se acostumã congregar per semblants actes congreganse y congregats de lisenia de gabriel sonet Sotball de dit loch en lo qual consell entrevenguerẽ francesch Arans y gabriel borrell Jurats lo any present, Jaume Canyellas, frã Juncosa, Jaume Jansa, Jaume pax, pera palau, Jordi Sonet, gabriel costa, Juã queralt, Gabriel daumases, Juliã borrell, Isidro mestra, Joseph guasch, Juã Sonet, Antoni mata. Los quals axí convocats com la mayor y mes sana part y mes de dos parts del consell de dic loch tenẽ y celebrant lo consel ordinari y representant la Untat de aquella dona per donatiu gratios y voluntari a effecte de ayuda de costa pera las fortifications de las fronteras a sa Magestat (que deu quart) EO, ai Exm̃. Sõr marques de castell Rodrigo son loctinent y capita Gen. en lo prent prinsipat y comptat de cerdanya 30 lliures moneda barselonesa lo modo de la paga son que los dits en lo nom sobre dit se obligã a pagar la dita quantitat per temps de tres Anÿs los quals comensã a corre lo dia present en esta forma fitas ens pagas iguals de la sobra dita quantitat la primera quantitat se pagara per lo temps de un Anÿ que comensara a correr lo dia prẽnt la segona part dins lo altre Anÿ immediatament seguent y axi matex la tarsera part de altra un altre any que passats los dits anys sobre dits finira ab pacte pero a conditio que aquella sobre dita quantitat puga dita Universitat paga la meitat amb dines cada Anÿ blat ordi o civada havento de aportar a gastos de dit loch o Universitat a Barc. fins als quinze dias del mes de setembre y passat dit termini se tinga de pagar ab diner tot lo que aura offert per cada spetia de gra. per part de Sa Magestat se tinga de rebra al preu que quant se entregara anira en la plassa de dita ciutat. Item ab pacte que lo diner effectiu que se pagara per dit serveÿ se haya de depositar en la taula de la dita ciutat de Barc. dita Sent ala persona nomenara sa Exa. y se te de pagar en dos terminis iguals so els als 15 de octubra la maitat y la restant meitat als 15 de abril y axi tots los tres anys que durara lo dit serveÿ

y que aquella no puga emplearse ni gastarse en altra cossa que ab obras delas fortifications delas fronteras. y ab estos pactes y no altre ment nos obligā tots los sobra dits a conplir y tenir tot lo damunt dit obligantne per so de los bens de dita Universitat y nostres las personnas no entenē obligasi fiat Canyē [?] et cū Juramento Actu est hoc

Testes sunt gabriel colom et Georguis vidal omnis agricultoris.

Dins el mateix volum d'actes i escriptures notariales on hi ha el text que acabem de reproduir, en trobem un altre de quasi idèntic, fet al cap de dos dies (29-5-1663), pel qual ens assabentem que es reuní la Universitat d'Albinyana. No s'especifica en quina població, però sembla que fou dins "lo fossar" (la dubtosa grafia d'aquesta darrera paraula ens obliga a deixar constància d'un possible error de transcripció per part nostra). Tampoc no sabem per quin motiu redacta el text el vicari de Santa Oliva. Els albinyanencs acordaren pagar 43 lliures en 3 anys.

Encara el 31 d'octubre de 1667, 4 anys més tard, hi haurà una nova reunió de la Universitat de Santa Oliva, pel mateix motiu, a l'església del castell: "[...] congregats de lisenia de Jaume Vandrells sotballe de dit loch [...]", i essent "[...] Jaume Vandrell y gabriel colom Jurats lo Any present [...]", els prohoms del poble acordaren pagar unes altres 30 lliures més en tres anys per a les obres de les fortificacions de les fronteres. El llenguatge emprat és molt semblant al de 1663.

Ja a les darreries del període estudiat pertany una partida de baptisme interessant (7 d'abril de 1669), per la qual potser es podria pensar que Castella tenia al Penedès, molts anys després d'acabada la guerra, alguns petits efectius militars amb caràcter provisional:

Als set dias del mes de Abril del any de la nativitat del S^r de mil sis cens sexanta y nou [...] fonch batejada una filla del Sr Gabriel de Ayhala Alferez de cavalls, i de maria fernandez llur muller, vuy alotjats en lo dit lloch de S^{ra} oliva: posarenli nom Anna, maria, Dionisa. forens padrins lo Sr michel delgado Alferez de cavalls, y la S^{ra} Anna Garcia llur muller, vuy alotjats en la vila del Arbos del Bisbat de Bar^{na}.

LA POBLACIÓ: ESTUDI DEL PERÍODE 1630-1670

Analitzarem primer per separat els baptismes, les defuncions i els matrimonis del període estudiat. Després intentarem relligar les dades que resultin d'aquestes tres fonts, per a treure'n les conclusions oportunes.

Baptismes

Durant els 41 anys analitzats, que van des del 1630 al 1670 (gràfic núm. 1), hi ha enregistrats a l'arxiu parroquial de Santa Oliva 334 baptismes.⁽⁸⁾ Això suposa una mitjana anual de 8,14 naixements. El màxim es produeix el 1667 amb 16 (també hi ha puntes destacades el 1640 amb 14, i el 1635, 1638, 1655, 1658, 1661, 1665 i 1668 amb 13) i el mínim el 1631 i 1632, anys en els quals no va haver-hi cap naixement. La mitjana mensual, resultat de repartir els 334 nens entre el total de 492 mesos, és de 0,67 naixements/mes. Per mesos, el de més natalitat va ser l'octubre de 1661 amb 7 infants, xifra excepcional, ja que, amb molta diferència, hi ha 5 mesos que enregistren 4 naixements. Mirant per anys la natalitat de 1630-1670, en conjunt es poden distingir quatre etapes:

- 1) 1630-1634: molt baixa (màxim 4 i mínim 0; mitjana anual, 2).
- 2) 1635-1640: molt alta (màxim 14 i mínim 7; mitjana anual, 10,66).
- 3) 1641-1654: moderada (màxim 11 i mínim 2; mitjana anual, 6,71).

És la fase de la guerra. Hi ha, però, una baixa concreta molt acusada com a conseqüència de l'inici del conflicte (3 i 2, que corresponen a 1641 i 1642 respectivament), en la qual té molt a veure la marxa suposada dels homes cap al front i la incertesa del futur.

4) 1655-1670: alta - molt alta (màxim 16 i mínim 6; mitjana anual, 10,37). És la fase de recuperació de la postguerra, conseqüència de la normalització de la vida quotidiana.

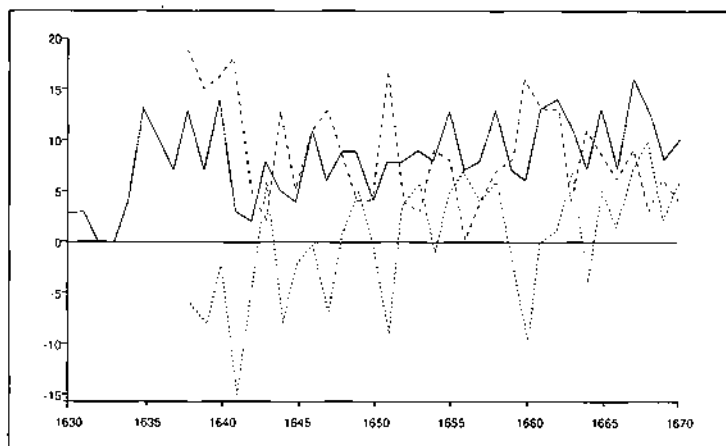

Fig. 1. Evolució de la població a Santa Oliva (1630-1670): baptismes (línia contínua), defuncions (línia discontinua) i creixement vegetatiu (línia de punts).

Defuncions

Passem a les defuncions (gràfic núm. 1). L'edat del finat no consta mai. Només es diu si és un adult o un infant ("albat"). Tampoc sabem la causa de la mort, ja que molt sovint queda amagada dins d'expressions com "en son llit de malaltia y indisposició corporal" o similars. Només s'especifiquen les morts violentes ("desestrada"). En un altre ordre de coses cal deixar constància dels problemes que hem tingut a l'hora de fer el recompte a partir de 1648, i fins al final, que va ser quan va entrar a la rectoria mossèn Joan Albornar. Aquest capellà anotà els òbits amb absolut desordre. Si bé en els dels adults segueix una certa lògica, no passa el mateix amb els dels infants. Els albats són anotats indiscriminadament a qualsevol pàgina del llibre, seguint un estrany costum d'aprofitar l'espai: sembla quasi una norma que siguin apuntats en els fragments de paper buit que hi ha en els quatre o cinc anys anteriors o posteriors. En una època en què la mortalitat infantil és elevadíssima, el lector podrà comprendre el desgavell causat.

El primer registre conservat a la parroquial de Santa Oliva correspon al 24-12-1637. El següent ja és de 1638. Això ens impedeix de fer l'estudi complet del període desitjat, i només permet iniciar-lo quan era a punt de començar la guerra.⁽⁹⁾ Durant 33 anys (1638-1670), hi ha 286 defuncions, la qual cosa dona una mitjana de 8,66 l'any; comparativament, per al mateix període els baptismes es redueixen a 294, o sia, 8 anuals de mitjana. El 1638 hi ha el màxim de defuncions: 19. Hi ha, a més, diverses puntes destacades que igualen o superen els 13 morts: 1638-1641, 1644, 1647, 1651 i 1660-1662. El mínim fou el 1656, sense cap individu. La mitjana de les 286 defuncions en 396 mesos surt a raó de 0,72 al mes. La mensualitat en què va morir més gent va ser l'agost de 1640, amb 6.

Consideració a part mereixen els albats. Del total de 286 morts en 33 anys, 132 són nens: 46,15% del total, quasi la meitat, xifra molt normal a l'època. Per anys, el percentatge més elevat se l'emporta 1665, amb un 100% (8 de 8), seguit de 1658 amb un 85,71% (6 de 7) i 1655, 1657, 1663 i 1670 amb un 75%. En xifres absolutes, els anys pitjors foren 1640 i 1641 (9 criatures), i els millors, sense cap nen mort, 1648-1650, 1652 i 1659.

És difícil distingir etapes. Més aviat es veu que cíclicament es van repetint epidèmies, que són delatades per les puntes del gràfic. Són totes les que ja hem esmentat, que superen les 13 baixes anuals. Normalment, contrasten amb els anys immediats. En conjunt, però, només es diferencia

un inici amb 4 anys amb gran mortalitat (1638-1641), que, per manca de dades anteriors, no podem saber si pertany a un cicle més prolongat; potser també hi ha una època "tranquil·la" (1652-1659) i una final de progressiva millora (1663-1670).

Valorant estrictament el conflicte bèl·lic (novembre 1640 - octubre 1652), creiem que les 6 morts produïdes directament per la violència de la guerra no representen gran cosa sobre un total de 106 (5,6%). Això és degut al fet que a Santa Oliva no hi va haver grans fets d'armes, sinó que va ser una zona de pas constant dels exèrcits dels dos bàndols. Comparativament, aquests 6 morts, en relació amb el total de la població estimada, suposen uns percentatges més elevats: del 8,57% al 6% respectivament.⁽¹⁰⁾ Per anys, només les 3 morts ocorregudes el juny de 1647 van fer pujar notòriament el recompte, ja que en lloc de 13 haurien estat 10 (un 23,07% menys). Altres causes, en major o menor grau de proximitat a la guerra, van tenir més pes. A les ja cícliques pestes, el 1650 les va succeir una de molt mortífera provinient del nord del País Valencià. L'any següent a Santa Oliva les defuncions es desapareixen. El 1650 hi va haver també una gran sequera a Catalunya. La fam i la pesta, dues situacions habituals, es devien incrementar afavorides per la guerra. Quantificar tot això és quasi impossible, sobretot perquè, com hem vist, els rectors del poble no anotaven la causa de la mort. Sovint, però, la pesta es pot intuir. Diverses vegades, al llibre d'òbits hi ha anotada la mort de membres d'una mateixa família, ocorreguda amb poques setmanes de diferència o, fins i tot, pocs dies (matrimonis, germans, pares i fills). De defunció per epidèmia, n'hi ha una de ben clara a la següent partida:

Obit de Antoni Francesch lo qual mori en la pallissa de na dominga rebut lo sagrament de confasio solament pes enterrat detras dita pallissa per temor del contagi y se le han ditas duas missas cantadas y a donat 8 sous per charitat per cada missa. mori als 20 de juliol 1651 y no ha pagat ninguns drets.

Hi ha altres dues morts tràgiques entre 1638 i 1670, un assassinat i un accident:

Obit de Jaume fuste de la Torre den Barra del Arcabisbat de Tarragona mori de mort desastrada de una ponanyalada [sic] o, moltas que li tiraren al Torrent del Alborna y mori sense sagraments gr noes fou atemps lo estramuncio y als 3 de Abril de 1648: y sen portaren en la nit ala Torra den barra dient un companyo seu que ya pagarian lo dret al curat de S^a Oliva dia y any sobre dit.

Obit de Matia Ventosa Albat lo qual mori de una caiguda de una figuera a trenta y hu de Agost y fou sepultat al primer de setembre del Any mil sis cents xixanta y set [...].

Matrimonis

En tercer lloc parlarem dels matrimonis (gràfic núm. 2). El registre de la parròquia és clar, excepte en un interval de 4 anys. Després de dues partides del 1640 (l'última és del mes de juliol), es passa directament a la del 2-8-1643.⁽¹¹⁾ Encara que això sembli en principi raonable, més quan ja havia passat al 1632-1634, i ara ens trobem que els joves hauran anat a la guerra que ha començat, tenim indicis per a creure que no va ser així. Les dues partides estan una al final de pàgina i l'altra al principi de la següent. Com que els fulls van ser relligats precisament per aquí, hi havia la possibilitat que s'hagués extraviat el central. Una anotació a mode d'esborrany fora de context, del 20-1-1643, ens dona la confirmació del més que possible desgavell.⁽¹²⁾ Per tant, prescindirem del període 1640-1643 per a tots els càlculs que ara farem, donant-ho així per entès al lector d'aquest article. Durant els 37 anys comptabilitzats entre 1630 i 1670 es van fer 74 matrimonis, és a dir, dos enllaços de mitjana anual. Hi ha un màxim de 7 el 1639, seguit de 5 el 1646 i 1661; el mínim, sense cap unió, el 1630, 1632-1634, 1650-1651 i 1655. L'agost de 1639 es van fer 3 casaments, el major nombre en un mes. És molt difícil treure conclusions dels esposoris, ja que, en ser Santa Oliva un poble petit, la quantitat dels que se celebren és molt reduïda i l'oscil·lació interanual és poc significativa. Només semblen poder tenir alguna relació de causa-efecte els 3 anys sense cap enllaç (1632-1634) i els 2 sense cap naixement (1632-1633).

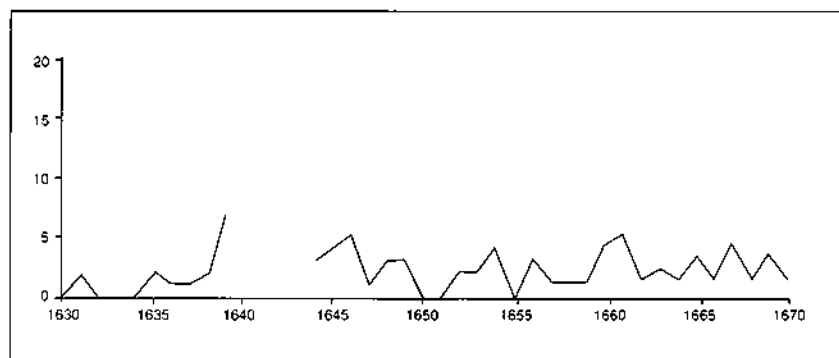

Fig. 2. Matrimonis a Santa Oliva (1630-1670).

Creixement vegetatiu

Després d'haver estudiat els baptismes, defuncions i matrimonis, anem a donar un cop d'ull al creixement vegetatiu (gràfic núm. 1). Aquest el podem analitzar a partir de 1638, que és quan comencen els registres d'òbits. El creixement vegetatiu té una primera fase (1638-1651) en la qual els resultats, quasi tots els anys, són negatius, amb baixes molt accentuades. A partir de 1652, i fins al 1670, s'inverteix la tendència: ara la major part dels anys tenen balanç positiu, amb la marcada excepció de 1660. Més simptomàtic és encara el gràfic del creixement vegetatiu acumulatiu referit estrictament al període 1638-1670 (gràfic núm. 3). Des de l'inici, segueix una línia persistentment negativa, fins arribar a l'any 1651, en què s'assoleix el nivell més baix, amb un valor alarmant de -47. Un cop tocat fons, comença la recuperació, només interrompuda momentàniament el bienni 1660-1661. Al final de tot, acabarà amb un lleuger resultat positiu (+8 el 1670). La situació havia de ser realment preocupant perquè, de 33 anualitats, el balanç es manté sempre sota 0, excepte, únicament, les tres darrers temporades. El valor -47 pren, almenys en aparença, caràcter de catàstrofe demogràfica si considerem que s'aconsegueix en tan sols 13 anys de diferència (1638-1651) sobre una base de població estimada de 70 a 100 individus. Realment, però, aquest trasbals demogràfic no deuria ser tan accentuat a causa de factors atenuants difícils de mesurar com són els migratoris. És sabut que durant una època Catalunya rebé una forta immigració procedent del sud de França, majoritàriament occitana. A l'arxiu parroquial de Santa Oliva és constatable per la quantitat de cognoms d'aquell origen que hi ha als papers del segle XVI i principis del XVII, coincidint en situació i període amb el del país. Però és impossible, ni per aproximació, quantificar els seus efectius humans i el percentatge que representaven sobre el total. Per la relació d'individus d'origen immigrant que inserirem més endavant, molts d'ells qualificats amb els mots "francès" o "estranger", es comprova que, a tot estirar, l'operació de transvasament humà ja era finida, car després d'aquell any no en trobem quasi esment. A la *Gran geografia comarcal de Catalunya*⁽¹³⁾ llegim que els gavatxos van tenir confraria pròpia a Santa Oliva a principis a del XVII. Com que aquest llibre no diu d'on treu la informació, no l'hem poguda comprovar. Sabem del cert, però, que a l'arxiu parroquial res consta de tot això. En tot cas, cal suposar que aquests nouvinguts en part van compensar el creixement vegetatiu negatiu. Més casual deu ser que coincideix, cap als voltants de 1650, el final del flux migratori amb l'inici de la recuperació del

creixement vegetatiu. També hi ha un altre grup que cal tenir en compte: el dels matrimonis de santolivencs amb gent dels pobles del voltant. Sabem la procedència de la gent que es va casar a la parròquia,⁽¹⁴⁾ però desconeixem on van anar a viure. Tampoc sabem quantes persones es van casar fora del poble, ni molt menys on van fixar la residència aquestes darreres. En conseqüència, manca un element tan important per a conèixer l'evolució de la comarca com és la dels nupciats amb gent de la comarca.

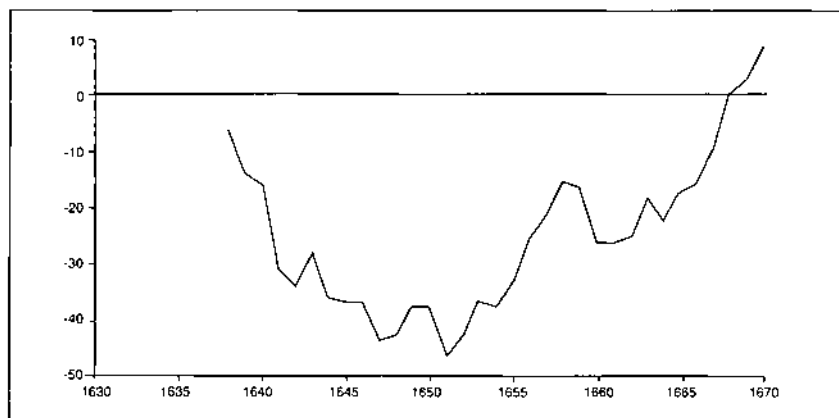

Fig. 3. Creixement vegetatiu acumulatiu (1638-1670).

Relació de tots els estrangers que consten a l'arxiu parroquial entre 1630 i 1670 seguint l'ordre d'aparició dels diferents cognoms (AN: acta notarial, B: baptisme, CM: capítols matrimonials, D: defunció, M: matrimoni, T: testament):

CM 15-1-1635: acordats "entre francē fons [?] de la vila de montesquiu bisbat de comenya fill de guilem fons [?] condam y de joana [?]."

M 23-2-1635: "Vui que contam a 23 de fabre de 1635 foren desposats per mi julia Miquel prevere i vicari de sta. oliva frances galsaran paies y astrenier abitant en lo vendrell [...] ab la onesta paula ierta filla legitima y natural de joan iert paies quondam y de [estripat] mulier vivint tots de la present parroquia de sta oliva [...]". Aquest estranger devia quedar-se a viure a Santa Oliva, segons la següent AC 21-8-1636: un testimoni és "francisco Galceran cultor regni francia habitants in loco ste. olive."

AN 12-3-1635: és el testimoni "joan castels frances de montasquiū bisbat de comenya". CM 5-7-1643: entre "Joā Castells fadri y fill y legitim natural de Ramon Castells [estripat] y Genisa sa muller del loch de monquiū [?] Bisbat de Comenya Regna de franca de una part y maria farrera donzella filla llegalitima [...]" (A la portada consta "Joan Castells frances".)

M 30-8-1643: "Als 30 de Agost de mil sis cents quoranta y tres foren sposats p paraules de pnt Joan Castells fadri fill de Ramon Castells y de Genisa Castells del Regna de França ab Maria ferrer donzella filla de pera ferrer defunch y de Maria Ferrer biven de Sta oliva y [...]."

B 12-8-1635: foren padrins "visens fagula astranier y [...]."

AN 11-1-1636: "Joan Mont oriol pastor del Regne de frança vuiabitant e lo loch de s^{ta}. oliva fill de guilem mont oriol y Antonia mont oriol muller sua tots del regna de frança del loch de bixbe de bisbat de comenye [...]."

B 22-11-1645: "foren padrins pera monuturiol del regna de fransa y [...]."

B 8-12-1649: "forē padrins pera monturiol fadri frances y [...]."

B 4-1-1652: "forē padrins Pere montoriol y [...]."

B 27-7-1636: foren padrins antoni Cosinet [?] frances abitant en s^{ta} oliva y [...]."

T 13-5-1638: "Jo Joana buxados muller de Pera buxados stranger [...]."

T 9-3-1639: "Obit de Pera buxados stranger hyabitant en la pnt vila de s^a Oluva bisbat de baz^a. lo qual mori als dotze de mars de mil sis sents trenta y nou [...]."

D 9-7-1643: "Obit de Pera Gibet ataconador fill de mestre miquel Gibert tambe ataconador natural de la parroquia de St Joan denglas del Bisbat de Claramunt del Regne de frança."

T 28-4-1644: "Jo Joan piyrat fadri fill llegalitim de Jaume peyrat y Joana sa muller pagessos del terme y parrochia de S' fran [?] de xales bisbat de Comenya Regne de frança [...]."

D 27-8-1644: "Obit de Joan Payrat frances fadri mori als 27 de agost de 1644 en la tarda en la pnt villa de s^a oliva [...]."

D 2-7-1646: "Obit de Guillem [en blanc] frances mort de una scopetada de un castella de repente [...]."

T 1-6-1647: "Jo Joan nogue franchises de Cerda fill de arnau nogue y de domeny de Bale [?] del regna de fransa estant ab parill de mori de una coltallada dels castellans en lo cap [...]. Viu a la Casa Murada, llavors parròquia de Santa Oliva. El marmessor és "Bernat proda [prada?] franhes".

D 28-8-1648: "Obit y novena de jaume proix frances lo qual mori a 28 de Agost del Any 1648 [...]."

T 22-4-1649: "Jo Ramon pax frances fill de francesch pax y Barbara sa muller del loch o vila de monbarnat Bisbat de Comenia [...]."

T 21-1-1660: "Jo Juā Vinyas fill de Bernat vinyas frances y magdalena muller sua [...]."

Panorama general

Al fogatge de 1553 Santa Oliva tenia 30 focs. El següent recompte oficial no es farà fins al 1718, amb un cens de 111 habitants. De fet, entre una xifra i l'altra no hi ha gaire diferència. En tot cas, això no significa que la població es va mantenir estable durant aquests 165 llargs anys. Sembla que hi hagué alteracions, fins i tot notables. Almenys això és el que indiquen les especulacions fetes a nivell del Principat: creixement al segle XVI (vegetatiu i pels immigrants francesos) i decreixement a principis del XVII (final de la immigració cap al 1630 i pestes). Si això fos cert, hauria de ser aplicable en línies generals a Santa Oliva. Aquella gran baixa en el creixement vegetatiu que hem detectat (suposadament compensada en part per la immigració) necessitaria d'un període positiu anterior a 1630 o posterior a 1670, que expliqués que al final dels 165 anys la situació quedés més o menys equilibrada. No hem d'oblidar que l'estudi demogràfic que hem fet és referit a una època puntual que dura 40 anys. Caldria sortir d'aquest marc estricte i poder valorar els 125 anys restants. Malgrat tot, creiem que aquestes reflexions serveixen de conclusió per a entendre els 70-100 habitants proposats per a Santa Oliva entre 1630 i 1670.

Finalment parlarem molt breument de les dades econòmiques. A

manca de capbreus coneguts i de xifres globals, tampoc no podem oferir un panorama general. La botiga de la parròquia de Santa Oliva no havia estat creada encara el 1670, fet que tampoc ens ajuda. I els llibres conservats de l'obra són posteriors a aquesta data. El que sí que podem saber és a quines activitats econòmiques es dedicava la població d'aquell temps. De la lectura de la paperassa es desprèn que a Santa Oliva quasi tothom treballava la terra. Els pagesos devien ser més o menys el 98% de la població activa. També hi havia algun teixidor de lli, sabater ("ataconador"), diversos moliners, pastor, mestre de cases, etc. Als protocols notariais de la rectoria sovint anem trobant les actes d'arrendament que fa la Universitat de Santa Oliva d'alguns serveis públics, de vegades fins i tot ja des del segle XVI: molí, tenda, fleca, taverna, forn i carnisseria. Algun cop sembla que la taverna i la tenda ocupaven el mateix local.

El nivell econòmic del poble era ben humil, purament de subsistència. Només es pot intuir un cert acomodament en els propietaris de l'Albomar, almenys com a posseïdors d'una posició social superior dins un àmbit rural.

NOTES

- (1) El paper més antic que hi hem pogut trobar, almenys fins al moment, és del 1818.
- (2) SANABRE, JOSÉ, Pbro.: *La acción de Francia en Cataluña en la pugna por la hegemonía de Europa (1640-1659)*. Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Barcelona, 1956.
- (3) Mort desastrada ("desestrada"): mort desgraciada, violenta.
- (4) Coitellada ("coltallada"): ganivetada, punyalada.
- (5) Pel fet que és habitant de Santa Oliva, l'hem comptabilitzat en el nostre estudi. En canvi, Jaume Ramon i Vidales esmenta al llibre *Vendrell històric* (pàg. 109) la mort ocorreguda el 7-7-1651 d'un vendrellenc en una palissa de Santa Oliva. Com que ens hem basat en les defuncions dels residents al nostre poble, l'hem exclòs. Malgrat tot, hem consultat el llibre de defuncions de l'església parroquial del Vendrell per a deixar constància del text complet: "Als 7 de Juliol de 1651 en la palissa de Jaume Triles q.

pages de dita Vila del Vendrell, cituada en la horta de dita Vila terme de S^{ra}. oliva confessat y combregat ex voto, mori Jaume Trilles fadri fill del sobradit q^o. Jaume Trilles, lo qual fill es causa pestilentie fonch enterrat junt o, serca de dita pallissa, per sa mare y altres. Seli a fet novena y cap de any als 25 de octubre 1651 assistiren a dits officis lo economo lo sr. Rector de Albinyana, lo de calafell y mo macia Serra donare de caritat 2 lliures
dret del economat 6 lliures 10 sous solvit
esta definit lobe als 28 de 8bre. de 1652."

- (6) Desconeixem el significat exacte que aquí pot tenir la paraula *sagada*. Com que l'acció es produeix a mitjan juny, potser es refereix a un camp segat o que està a punt de ser-ho.
- (7) Volem remarcar, per evitar qualsevol mena de dubte, que es refereix a can Canyís, situat immediatament al nord-oest de les Masies de Sant Miquel, al terme de Banyeres del Penedès.
- (8) Cal advertir que hi ha una partida de baptisme datada el 24-8-1646 que fou col·locada, per error del rector, entre les de matrimoni.
- (9) L'individu esmentat al capítol dels fets, que va desaparèixer l'1-1-1641, malgrat que estigui anotat així el 10-2-1642, l'hem inclòs per raons òbvies com a difunt dins la primera data.
- (10) Insistim en la necessitat de prendre aquestes quantitats globals de població com a merament estimatives i exposades, en conseqüència, a desviacions fins i tot sensibles del que va ser la realitat.
- (11) Per acabar de complicar la cosa, erròniament consta com a 2-8-1644. L'equivocació es comprova amb la partida següent.
- (12) Foli 2, recto de matrimonis (foliació moderna): "A vint de Janer de mils cents y quoranta tres he donada Benedictio Ecclesiastica a pere Casals y a Magdalena casals habitants en Sta Oliva Jo March Anoll pre. vicary de Sta oliva dia y any sobredit."
- (13) *El Penedès i l'Anoia*, vol. 5. Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona.
- (14) Dels 148 individus casats (per tant, 74 enllaços matrimonials), 90 (60,81%) vivien a Santa Oliva i els 58 restants (39,19%) en altres municipis. D'aquests, 58 provinents de fora de Santa Oliva, 38 (65,52%) residien al Baix Penedès i els altres 20 (34,48%) en altres comarques de Catalunya.